

คุยเพื่อรู้

การประกันคุณภาพการศึกษา

บ.ก.ดร.บรณ พันธ์นัย
รองศาสตราจารย์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ

ผู้เขียนห่างเหินการเขียนบทความเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษามานานหลายปี จำได้ว่าเริ่มศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๙ เคยจัดสัมมนาและบรรยายเรื่องนี้แก่คณาจารย์และผู้บริหารของโรงเรียนนายเรือ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๐ และเสนอเอกสารรายงานการศึกษารวมทั้งบทความลงในวารสารนาวิกศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๑ ช่วงนั้นยังไม่มีใครให้ความสำคัญหรือสนใจเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัว และไม่น่าจะเกี่ยวกับวงการทหารอย่างเรา ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๔๒ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ประกาศใช้ จึงมีการตีความกันต่าง ๆ นานา ผลที่สุดสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงกลาโหม ก็ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติ ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาก็นับเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในพระราชบัญญัติ

แม้ว่าจะสนใจและศึกษาบทความด้วยตนเองในเรื่องเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษามากกว่า ๕ ปีแล้ว แต่ผู้เขียนก็ยังรู้สึกว่ายังต้องปัญญาในเรื่องนี้อยู่มาก ช่วงหลังๆ ดูเหมือนว่าจะค่อยๆ มีความมั่นใจมากขึ้น เพราะเมื่อเร็ว ๆ นี้ได้รับการอบรมเป็นผู้ตรวจสอบภายในระดับอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย และได้อาศัยช่วงเวลาระหว่างการอบรมทดสอบความรู้ความเข้าใจของตนเองแล้วพบว่า สิ่งที่เราคิดและทำอยู่ในขณะนี้เป็นการเดินที่ถูกต้องแล้ว อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษามากขึ้น แต่ก็มิได้หมายความว่าเราจะนำมาประยุกต์ใช้กับโรงเรียนนายเรือได้ดีเสมอไป เพราะระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่เรากำลังดำเนินการอยู่นี้ มิได้เป็นระบบสำเร็จรูป ที่มีข้อกำหนดชัดเจนดังเช่น ระบบ ISO9000 แต่เป็นระบบที่สถานศึกษาจะต้องคิดและพัฒนาขึ้นเองให้เหมาะสมกับคุณลักษณะการศึกษาของสถานศึกษานั้น ๆ ภายใต้กรอบและหลักการที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติกำหนด ดังนั้นในที่นี้จะกล่าวในเรื่องของระบบประกันคุณภาพการศึกษาทั่วไป แต่จะเล่าสู่กันให้รับทราบถึงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายเรือ และแนวทางการดำเนินงานในอนาคต

จุดเริ่มของการพัฒนา

สิ่งแรกที่ต้องกล่าวก็คือ การดำเนินกิจกรรมด้านประกันคุณภาพการศึกษานี้ ไม่เหมือนกับ

การดำเนินกิจกรรม ISO หรือระบบคุณภาพอื่น ๆ เนื่องจากไม่มีระบบสำเร็จรูปที่มีข้อกำหนดไว้ชัดเจนแต่แรก (ซึ่งผู้ปฏิบัติเพียงแต่ดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบ) แต่สถานศึกษาจะต้องพิจารณาจัดระบบ หรือพัฒนาระบบขึ้นเองตามคุณลักษณะของสถานศึกษานั้น โดยยึดหลักการตามระบบคุณภาพที่มีอยู่ทั่วไป สำหรับทบวงมหาวิทยาลัยนั้น ได้เสนอแนวทางการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามรูปแบบของประเทศอังกฤษ (Q.A.) ส่วนสถานศึกษาจะใช้ระบบอื่นๆ เช่น ISO9000 (ปรับแต่งข้อกำหนดให้ใช้กับสถานศึกษาได้) ระบบ TQM ระบบ ZIPOO ฯลฯ ก็เป็นอิสระของสถานศึกษา ขอเพียงสามารถอธิบายการดำเนินงานตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ ก็ถือว่าใช้ได้แล้ว

สำหรับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนายเรื่อ นั้น เริ่มทำกันอย่างจริงจังในราวต้นปี พ.ศ.๒๕๔๓ ภายหลังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ มีผลบังคับใช้ จำได้ว่าผู้เขียนเคยจุดประเด็นเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาครั้งแรกในที่ประชุมสภาการศึกษาโรงเรียนนายเรื่อเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๐ นอกจากนี้ยังจัดทำเอกสารแนะนำระบบประกันคุณภาพฯ แจกจ่ายให้หน่วยต่าง ๆ ส่งบทความไปลงในวารสารนาวิกศาสตร์ รวมทั้งจัดสัมมนาครูอาจารย์ที่ห้องประชุมอาคาร ๑๐ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๑ ทั้งนี้ก็เพื่อหวังจุดประกายให้ครูอาจารย์และผู้บริหารการศึกษาหันมาสนใจและอยากให้ร่วมมือกันดำเนินการให้เป็นรูปธรรม เพราะผู้เขียนเชื่อว่าระบบประกันคุณภาพการศึกษานี้เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ง่าย และมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนนายเรื่อ แต่ก็ไม่ค่อยได้ผลนัก เพราะผู้บริหารและบุคลากรส่วนใหญ่เห็นเป็นเรื่องไกลตัวที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในส่วนของกองทัพบก กระทั่งมีพระราชบัญญัติการศึกษาและมีสั่งการของกองทัพเรือออกมาเป็นตัวกระตุ้น การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาจึงเริ่มขับเคลื่อนออกจากจุดศูนย์ ถึงกระนั้น แม้กระทั่งวันนี้ก็ยังมีบุคลากรอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้นัก หากบุคลากรของโรงเรียนนายเรื่อไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารการศึกษาหรือผู้ปฏิบัติไม่ร่วมมือร่วมใจที่จะผลักดันให้บรรลุจุดมุ่งหมายแล้ว โอกาสที่จะประสบความสำเร็จคงมีน้อย และเราจะไม่สามารถปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายเรื่อให้ดีพอที่จะยึดดอกพุดอย่างมั่นใจได้ว่า “นายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรื่อ มีคุณภาพมาตรฐาน”

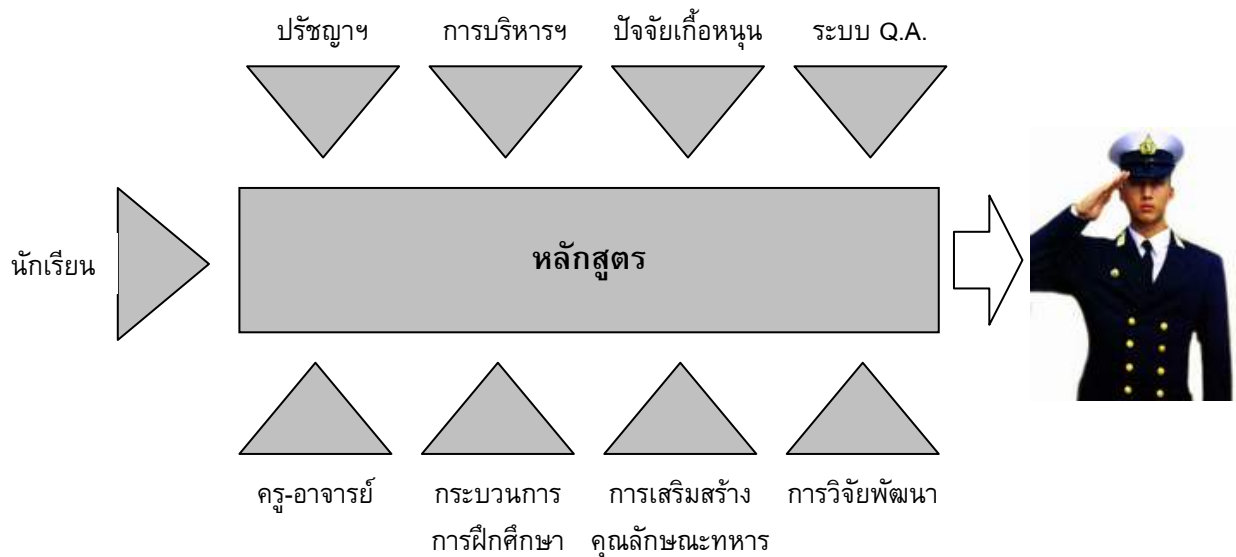
ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายเรื่อ

โรงเรียนนายเรื่อได้แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาระบบประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นเมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๓ (โดยมี พล.ร.ต.นคร ทนวงษ์ เป็นประธาน และผู้เขียนเป็นเลขานุการ) เพื่อพิจารณาแผนการดำเนินการและจัดทำคู่มือประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายเรื่อ ซึ่งก็คือการจัดทำระบบคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนายเรื่อตนเอง

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษานั้น สิ่งสำคัญที่ต้องทำเป็นอันดับแรกคือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพให้กระจ่าง แล้ววิเคราะห์หาลักษณะประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษา เพื่อดำเนินการควบคุมการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับองค์ประกอบเหล่านั้น ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งผู้เขียนพยายามรวบรวมความรู้ที่มีอยู่จัดทำคู่มือประกันคุณภาพการศึกษา

ของโรงเรียนนายเรือและเสนอให้คณะทำงานพิจารณา สรุปแล้วร่างคู่มือประกันคุณภาพการศึกษาที่ผู้เขียนเสนอ ได้รับการปรับปรุงบางส่วนให้เหมาะสม ในที่สุดก็กลายมาเป็นคู่มือประกันคุณภาพโรงเรียนนายเรือ พ.ศ.๒๕๕๓ ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้

ก่อนอื่นขอทำความเข้าใจในเรื่องหลักการของระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้เข้าใจในเบื้องต้นว่า การที่จะได้มาซึ่งผลผลิต (บุคลากรผู้สำเร็จการศึกษา) ที่มีคุณภาพนั้น จะต้องควบคุมที่กระบวนการผลิต (ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา) ให้มีมาตรฐาน หากสามารถชี้ให้เห็นได้ว่ากระบวนการผลิตมีมาตรฐานเชื่อถือได้ (ประกันได้ว่า) ว่าผลผลิตที่ผ่านกระบวนการผลิตนั้น มีคุณภาพเป็นมาตรฐานตามที่พึงประสงค์ ดังนั้นการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา จึงเน้นที่กระบวนการผลิตเสียเกือบทั้งหมด กระบวนการผลิตที่กล่าวถึงนั้น คือ องค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผลผลิต ในทางการศึกษานั้นคือ ครู อาจารย์ การเรียนการสอน ปัจจัยเกื้อหนุน การบริหารงาน ฯลฯ ซึ่งโรงเรียนนายเรือได้กำหนดองค์ประกอบในการควบคุมคุณภาพไว้ ๑๐ ประการ (รายละเอียดดูตามคู่มือการประกันคุณภาพโรงเรียนนายเรือ พ.ศ.๒๕๕๓) องค์ประกอบเหล่านี้ได้รับการพิจารณาแล้วว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรือ

ภาพแสดงปัจจัยสำคัญในการผลิตนายทหารเรือของโรงเรียนนายเรือ

(องค์ประกอบในการควบคุมคุณภาพ ๑๐ ประการ)

๑. ปรัชญา ปณิธาน และวัตถุประสงค์	๖. การเสริมสร้างคุณลักษณะทหาร
๒. หลักสูตรการศึกษา	๗. การวิจัยและพัฒนา
๓. ครูอาจารย์	๘. ปัจจัยเกื้อหนุน
๔. นักเรียนนายเรือ	๙. การบริหารจัดการและการงบประมาณ
๕. กระบวนการฝึกศึกษาและวัดผล	๑๐. ระบบและกลไกในการประกันคุณภาพ

ในความเป็นจริงแล้ว ผู้เขียนเองยังไม่ค่อยพอใจกับคู่มือการประกันคุณภาพที่เสนอไปเท่าใด เพราะมีเวลาพิจารณาน้อย (๒ เดือน) และยังขาดรายละเอียดที่ควรจะมี (โดยเฉพาะรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบควบคุมคุณภาพทั้ง ๑๐ ประการ) ซึ่งคาดหวังไว้ในตอนนั้นว่า คงมีผู้นำไปขยายผลและดำเนินการพัฒนาให้ดีขึ้นได้ภายหลัง มาถึงวันนี้ผู้เขียนก็ได้มีโอกาสกลับมาสานต่อการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนายเรืออีกครั้ง หลังจากที่ย้ายอยู่กับที่มาประมาณ ๑ ๑/๒ ปี สำหรับผู้เขียนแล้ว การได้กลับมาพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาต่อจากที่ทำค้างไว้นับเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่ง และตั้งใจว่าจะสร้างสรรระบบประกันคุณภาพที่ดีมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนนายเรือให้มีประสิทธิภาพ และได้ผลผลิตที่มีคุณภาพไปปฏิบัติงานในหน่วยต่าง ๆ ของกองทัพเรือต่อไป

การพิจารณาคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา

รูปแบบของระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายเรือที่ผู้เขียนเสนอต่อคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา ปี พ.ศ.๒๕๔๓ นั้น ได้นำแนวความคิดทั้งของระบบ Q.A. และระบบ ISO มาประยุกต์ใช้ (ISO มาประยุกต์ใช้) โดยโครงสร้างระบบนั้นเป็นไปตามรูปแบบ Q.A. ส่วนโครงสร้างของเอกสารในระบบนั้นใช้แนวความคิดของ ISO9000 series

ระบบ Q.A. นั้นเป็นรูปแบบที่ทบวงมหาวิทยาลัยเสนอแนะ ซึ่งในฐานะที่โรงเรียนนายเรือเป็น การศึกษาระดับอุดมศึกษาควรจัดระบบให้สอดคล้องกับการจัดของทบวงมหาวิทยาลัย ดังนั้น หลักการทั่วไปของการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายเรือจึงเป็นไปตามรูปแบบ Q.A. ซึ่งสาระสำคัญตามที่กำหนดไว้ในคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนายเรือ มีอยู่ ๓ ประการคือ การกำหนดองค์ประกอบควบคุมคุณภาพ การกำหนดกลไกในการประกันคุณภาพ และการกำหนดการจัดการด้านเอกสาร

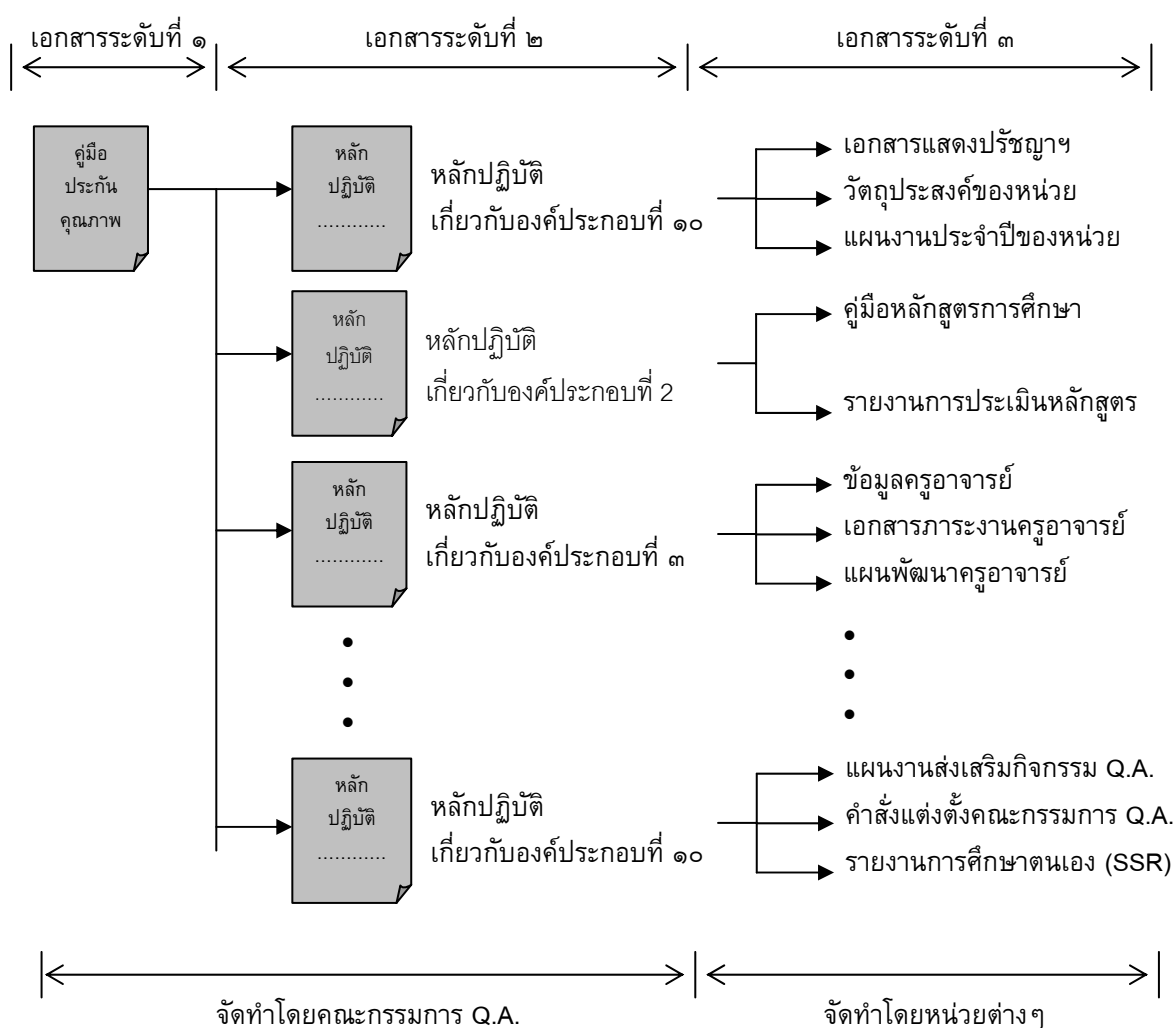
(๑) การกำหนดองค์ประกอบคุณภาพนั้น เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า การศึกษาของโรงเรียนนายเรือมีองค์ประกอบที่ควรได้รับการควบคุมอยู่ ๑๐ ประการ เช่น ปรัชญา หลักสูตร ครูอาจารย์ การบริหารจัดการ ฯลฯ ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมองค์ประกอบ ๙ ประการ ตามที่ทบวงเสนอแนะ แต่ได้ปรับปรุงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับคุณลักษณะทางการศึกษาของโรงเรียนนายเรือ

(๒) กลไกการประกันคุณภาพการศึกษานั้น ก็คือ หน่วยงาน คณะทำงาน หรือบุคคลที่จะทำหน้าที่ขับเคลื่อนระบบโดยการดำเนินงานไปตามที่วางแผนหรือคาดหวัง สำหรับโรงเรียนนายเรือนั้นก็ คือ คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนายเรือ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ที่จะมีบทบาทสำคัญในฐานะตัวขับเคลื่อน (driver) ให้ฟันเฟืองและส่วนต่าง ๆ ของระบบมีการดำเนินงานและพัฒนาไปสู่เป้าหมาย ผู้เขียนอยากจะช่วยทำหน้าที่จุดชนวน (starter) ให้แก่ตัวขับเคลื่อนให้สามารถทำหน้าที่เครื่องจักรและกลไกในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ

(๓) การจัดการเกี่ยวกับเอกสารนั้น ได้แบ่งระดับของเอกสารออกเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

- ระดับที่ ๑ คือ คู่มือ (Manual) ประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนายเรือ
- ระดับที่ ๒ คือ หลักปฏิบัติ (Procedures) ควบคุมคุณภาพขององค์กรประกอบต่าง ๆ
- ระดับที่ ๓ คือ เอกสารหลักฐานต่างๆ (Documents) ที่เป็นผลลัพธ์จากการปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในเอกสารระดับที่ ๑ และ เอกสารระดับที่ ๒

จะเห็นได้ว่า การแบ่งระดับเอกสารนี้ มิได้หมายถึงการกำหนดลำดับความสำคัญของเอกสาร แต่หมายถึงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในแต่ละระดับดังแสดงในภาพ

ภาพแสดงโครงสร้างของเอกสารในระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนายเรือ

เรื่องการจัดการเกี่ยวกับเอกสารนี้ แต่ละสถาบันก็มีแนวคิดและรูปแบบแตกต่างกันไป สำหรับแนวคิดของผู้เขียนนั้น เน้นที่ความง่ายและความชัดเจนในการแบ่งประเภทของเอกสาร ดังนั้นคู่มือประกันคุณภาพฯ ซึ่งถือเป็นหลักการแม่บทกำหนดความต้องการ (Requirement) สำคัญๆ ในการควบคุมคุณภาพ จึงถูกจัดไว้ในลำดับที่ ๑ ส่วนหลักปฏิบัติ (Procedures) ในแต่ละองค์ประกอบนั้นคือรายละเอียดหรือสิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อให้องค์ประกอบนั้น ๆ มีคุณภาพเป็นมาตรฐานจึงถูกจัดไว้ในลำดับที่ ๒ และผลของการปฏิบัติตามเอกสารลำดับที่ ๒ ก็ถูกจัดเป็นเอกสารลำดับที่ ๓

การปฏิบัติของหน่วยต่าง ๆ

การที่จะพัฒนาให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายเรือดำเนินไปได้ด้วยดีและประสบผลสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุก ๆ ฝ่ายอย่างจริงจัง ตั้งแต่ระดับผู้บริหารระดับสูงถึงผู้ปฏิบัติระดับล่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องอาศัยแรงผลักดันจากผู้นำหน่วยเป็นอย่างมาก หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเพิกเฉยก็จะส่งผลกระทบต่อการทำงานทันที เนื่องจากระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายเรือนั้น เป็นการประกันคุณภาพทั้งสถาบัน มิได้แยกประกันคุณภาพเป็นคณะวิชา ดังเช่นสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป แต่จัดระบบเดียวทั้งสถาบัน ดังนั้นหน่วยต่าง ๆ ที่อยู่ในโรงเรียนนายเรือคือส่วนประกอบหนึ่งของระบบประกันคุณภาพ ซึ่งจะต้องให้ความร่วมมือกับฝ่ายกรรมการประกันคุณภาพในสิ่งที่หน่วยงานของตนเกี่ยวข้อง ในที่นี้จะขอกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการประกันคุณภาพและหน้าที่ของหน่วยต่าง ๆ ดังนี้

คณะกรรมการสำนักงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนายเรือ จะต้องเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การศึกษาและพิจารณาจัดระบบการประกันคุณภาพให้เป็นไปตามที่คู่มือการประกันคุณภาพกำหนด การคิดวิเคราะห์ลักษณะงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันและปรับปรุงแก้ไขให้สามารถปฏิบัติได้อย่างมีมาตรฐาน การพิจารณาจัดทำหลักปฏิบัติ (Procedures) ต่าง ๆ เพื่อใช้ควบคุมการปฏิบัติขององค์ประกอบในการควบคุมคุณภาพทั้ง ๑๐ ประการ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และ ส่งเสริมให้หน่วยต่าง ๆ จัดทำเอกสารและจัดระบบควบคุมคุณภาพให้สอดคล้องกับแนวทางของโรงเรียนนายเรือ ฯลฯ

หน่วยต่าง ๆ จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ และหลักปฏิบัติ (เอกสารระดับที่ ๑ และ ๒) ไปดำเนินการและเตรียมการตามที่กำหนด ซึ่งอาจจะมีการให้หน่วยหรือผู้ปฏิบัติจัดทำมาตรฐานในการดำเนินงาน (Working Standard) และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อหน่วยหรือบุคลากรได้ปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดแล้ว อาจได้ผลลัพธ์ออกมาในรูปของเอกสาร เช่น รายงาน บันทึกผล ฯลฯ ซึ่งก็คือ เอกสารลำดับที่ ๓ ที่ผู้เขียนกล่าวถึงนั่นเอง นอกจากนี้ แต่ละหน่วยงานยังต้องจัดทำรายงานการศึกษาของหน่วยตนเอง หรือ SSR (Self Study Report) เพื่อรายงานการดำเนินงานในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบในรอบ ๑ ปี เสนอแก่ฝ่ายคณะกรรมการประกันคุณภาพ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตรวจสอบหน่วยต่อไป

อย่างไรก็ตาม หน่วยต่าง ๆ จึงไม่ควรกังวลมากไปกว่าจะต้องเริ่มจัดระบบประกันคุณภาพของหน่วยตนเอง เพราะเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามเฉพาะในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้องให้เป็นไปอย่างมีระบบเท่านั้น

การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

ผู้เขียนจะไม่กล่าวถึงวิธีการตรวจสอบคุณภาพการศึกษามากนัก แต่จะขอแนะนำให้เห็นภาพกว้าง ๆ ไว้เท่านั้น โดยหลักการที่กำหนดใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แล้ว การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจะมี ๒ ประเภทคือ การตรวจสอบคุณภาพภายใน (ทำทุก ๑ ปี) และการตรวจสอบภายนอก (ทำทุก ๕ ปี) การตรวจสอบคุณภาพภายนอกนั้น ยังเป็นเรื่องไกลตัว ในที่นี้จึงขอกล่าวเฉพาะการตรวจสอบคุณภาพภายในไว้เพียงคร่าว ๆ

การตรวจสอบคุณภาพภายในเป็นการตรวจสอบของหน่วย โดยแต่งตั้งบุคคลที่ได้รับการอบรมผู้ตรวจสอบภายในแล้ว ให้เป็นผู้ตรวจสอบระบบประกันคุณภาพการศึกษา (ผู้ตรวจสอบภายในจะมีประมาณ ๓ - ๕ คน) ซึ่งผู้ตรวจสอบคุณภาพภายในนี้ จะตรวจสอบการดำเนินงานในระบบประกันคุณภาพ โดยศึกษาคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายเรือ รายงานการศึกษาตนเอง (SSR) และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงจะเริ่มดำเนินการตรวจสอบทั้งจากเอกสารที่หน่วยต่าง ๆ มีอยู่และการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับโรงเรียนนายเรือไปจนถึงระบบหน่วยต่าง ๆ

หลักการตรวจสอบ จะเน้นที่การดำเนินงานตามกฎหรือกติกาที่กำหนดไว้ในเอกสารต่าง ๆ หรือไม่ โดยทั่วไปมักใช้วงจร PDCA (Plan-Do-Check-Action) คือดูจากแผนงานหรือข้อกำหนดต่าง ๆ แล้วหน่วยหรือผู้ปฏิบัติได้ดำเนินการตามนั้นหรือไม่ มีเอกสารหรือหลักฐานให้แสดงหรือไม่ และมีการปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่บกพร่องหรือไม่ ที่สำคัญ ผลของการตรวจสอบจะไม่มีการชี้ถูกชี้ผิด หรือประเมินว่า ดีเลว มากน้อยเพียงใด หากพบว่ามีบางสิ่งบางอย่างไม่ได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือขั้นตอนที่มีกำหนดไว้ ก็คงจะต้องแนะนำให้ปรับปรุงแก้ไข ให้ดีขึ้นต่อไป

สรุป

สิ่งใดที่เป็นสิ่งใหม่ ใคร ๆ ก็มักจะไม่อยากเข้าไปยุ่งเกี่ยว เพราะจะทำให้ตนเองพลอยยุ่งยากไปด้วย แต่หากไม่เริ่มต้นตอนนี้ เราอาจหม่นไม่ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ระบบประกันคุณภาพการศึกษานี้มิใช่เรื่องยุ่งยาก เป็นเรื่องเก่า ๆ ที่เอามาจัดทำเป็นระบบขึ้นเท่านั้น จึงขอวิงวอนให้พวกเราร่วมมือร่วมใจกัน และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง จะสามารถปรับปรุงการศึกษาให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ และได้ผลผลิตเป็นนายทหารสัญญาบัตรที่มีคุณภาพของกองทัพเรือต่อไป